

დასკვნის საფუძველს იძლევა სკ-ის 930-ე მუხლი, რომლის თანახმადაც ამხანაგობას შესაძლოა გააჩნდეს სამეურნეო მიზანი. მაგალითად, ამხანაგობის წევრთა შეთანხმება, რომ ისინი გააერთიანებენ მათ საკუთრებაში არსებულ მიწის ნაკვეთებს, მასზე აღმართავენ მრავალსართულიან კორპუსს, ფართების ნაწილს ერთმანეთში გაინაწილებენ ხოლო დარჩენილ ნაწილს მესამე პირებზე გადასხვისებენ, კანონიერი შეთანხმებაა, რომლის მსგავსიც მრავლად იდება პრაქტიკაში. სამენარმეო საქმიანობის აკრძალვა გულისხმობს იმას, რომ ამხანაგობა არ უნდა გადაიქცეს არსებითად მენარმე სუბიექტად. ამას რამდენიმე დასაბუთება შეიძლება ჰქონდეს: (ა) ამხანაგობა, მენარმე სუბიექტისგან განსხვავებით, იქმნება კონკრეტული მიზნით. თუკი იურიდიულ პირს გააჩნია გენერალური უფლებაუნარიანობა და შეუძლია განახორციელოს ნებისმიერი, მათ შორის, წესდებით პირდაპირ გაუთვალისწინებელი საქმიანობა, ამხანაგობა ავტომატურად წყვეტს საქმიანობას იმ შემთხვევაში, როცა შეუძლებელია მისი მიზნების განხორციელება (სკ-ის 939 I დ) მუხლი); (ბ) ამასთან, მართალია, შესაძლოა ამხანაგობას ჰქონდეს მოგების მიღების მიზანი, თუმცა მას არ გააჩნია სამენარმეო საქმიანობის მახასიათებელი ყველა ნიშანი. ეს ნიშნები მოცემულია „მენარმეთა შესახებ“ კანონის 1 II მუხლში: „მართლზომიერი და არაერთჯერადი საქმიანობა, რომელიც ხორციელდება მოგების მიზნით, დამოუკიდებლად და ორგანიზებულად.“ კანონმდებლის მიზანია, დასახელებული ხუთივე ნიშანის არსებობის პირობებში სუბიექტი წარმოადგენდეს მენარმეს, რომელსაც დაწესებული აქვს სპეციალური რეგულაციები (მათ შორის, საგადასახადო). შესაბამისი მუხლის კომენტარში სწორად არის მითითებული, რომ „აღნიშნული არ გამოორიცხავს ამხანაგობის უფლებას, საკუთარი მიზნის მისაღწევად განახორციელოს სამენარმეო საქმიანობა“.¹ (გ) ამასთან, ამ შემთხვევაში საქმე არ გვაქვს უკანონო და კანონსაწინააღმდეგო გარიგებასთან, რანდენადაც სამენარმეო საქმიანობის მიზნის

დადგენა ავტომატურად გულისხმობს საქმიანობის მართლზომიერებას „მენარმეთა შესახებ“ კანონის 1 II მუხლის თანახმად. ხოლო, მხოლოდ ის ფაქტი, რომ მხარეებმა შეთანხმებას სხვა სახელი უწოდეს, მას უკანონოდ ვერ აქცევს. მუხლის კომენტარში სწორად არის მითითებული, რომ თუკი ამხანაგობა არსებითად სამენარმეო საქმიანობაზე გადავა, მაშინ გამოყენებულ უნდა იქნას არა ერთობლივი საქმიანობის, არამედ სოლიდარული პასუხისმგებლობის საზოგადოების მომწესრიგებელი ნორმები. შესაბამისად, მხარეთა უფლება-მოვალეობების განსაზღვრისას სასამართლომ უნდა იხელმძღვანელოს შეთანხმებასთან ყველაზე ახლოს მდგარი სამართლის დანაწესებით.

გოჩა ოყრეშიძე

► 9 - 10/2020

ავტომანქანაზე საკუთრების უფლების შექმნა

ავტომანქანაზე საკუთრების უფლების გადაცემა ექვემდებარება სსკ 186-ე მუხლის რეგულაციას და შსს მომსახურების სააგენტოში რეგისტრაცია მნიშვნელოვანი არ არის.

(ავტორის სახელმძღვანელო წინადადება)

სკ-ის 186-ე მუხლი

საქართველოს უზენაესი სასამართლოს 2014 წლის 5 დეკემბერი გადაწყვეტილება № ას-658-625-2014

I. ფაქტობრივი გარემოებები

მოსარჩელემ სარჩელი აღძრა მოპასუხის წინააღმდეგ და მოითხოვა მისთვის 4,000 ლარის დაკისრება. მოსარჩელემ მიუთითა, რომ მოპასუხისგან შეიძინა ავტომანქანა, თუმცა შეძენის შემდგომ ავტომანქანა ჩამოართვა შემოსავლების სამსახურმა მოპასუხის საგადასახადო ვალდებულებების გამო. შესაბამისად, მოსარჩელემ მოითხოვა გადახდილი ნასყიდობის საფა-

¹ *რობაქიძე*, სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი, მუხ. 930 ველი 7, <http://www.gccc.ge/> (16.10.2020).

სურის ანაზღაურება. მოპასუხემ მოთხოვნა არ ცნო და მიუთითა, რომ ავტომანქანის გადაცემის მომენტში იგი უფლებრივად უნაკლო იყო. პირველი ინსტანციის სასამართლომ სარჩელი დააკმაყოფილა. გადაწყვეტილება ძალაში დატოვა სააპელაციო ინსტანციის სასამართლომაც. სასამართლომ უფლებრივ ნაკლად მიიჩნია შემოსავლების სამსახურის მხრიდან ავტომობილის დაყადაღება და, შემდგომში მისი მფლობელობის ჩამორთმევა. შესაბამისად, სასამართლომ მიიჩნია, რომ მოსარჩელეს გააჩნდა ხელშეკრულებიდან გასვლისა და რესტიტუციის მოთხოვნის უფლება.

II. სასამართლო მსჯელობის შეჯამება

უზენაესმა სასამართლომ გააუქმა მიღებული გადაწყვეტილება და მოთხოვნის დაკმაყოფილებაზე უარი განაცხადა. სასამართლომ განმარტა, რომ ავტომანქანა, როგორც მოძრავი ნივთი, ემორჩილება მოძრავ ნივთებზე საკუთრების უფლების გადასვლის ზოგად პრინციპს, რაც დადგენილია სკ-ის 186-ე მუხლში. დავის გადაწყვეტისათვის უზენაესმა სასამართლომ არსებითად მიიჩნია პასუხი გაეცა კითხვაზე შემოსავლების სამსახურის ყადაღის წარმოშობის მომენტისათვის წარმოადგენდა თუ არა მოსარჩელე ავტომანქანის მესაკუთრეს. აღნიშნული მნიშვნელოვანი იყო უფლებრივი ნაკლის დასადგენად - თუკი შემოსავლების სამსახურმა მოპასუხის ვალის გამო მოსარჩელის ავტომანქანა დააყადაღა, ეს შეიძლება გახდეს ყადაღის გაუქმების საფუძველი, თუმცა ვერ ჩაითვლება უფლებრივ ნაკლად. შემოსავლების სამსახურის გადაწყვეტილებას საფუძველად დაედო ის გარემოება, რომ შსს მომსახურების სააგენტოს სარეგისტრაციო ბაზაში ავტომანქანის მესაკუთრედ კვლავ მოპასუხე იყო რეგისტრირებული. სასამართლომ ყურადღება გაამახვილა „საგზაო მოძრაობის უსაფრთხოების შესახებ“ კანონსა და „საგზაო მოძრაობის შესახებ“ კანონებზე („საგზაო მოძრაობის უსაფრთხოების შესახებ“ კანონი მოქმედებდა 28/05/1999-01/03/2014 წლებში, შემდგომ იგი ჩანაცვლდა „საგზაო მოძრაობის შესახებ“ კანონით). სასამართლომ განმარტა, რომ კანონით

გათვალისწინებული ავტომობილის რეგისტრაციის განხორციელება არ წარმოადგენს სამოქალაქო სამართლებრივ აქტს, არამედ, განეკუთვნება ადმინისტრაციული სამართლის სფეროს. შესაბამისად, სასამართლომ მიიჩნია, რომ ავტომანქანაზე, როგორც მოძრავ ნივთზე საკუთრების უფლების გადაცემა ექვემდებარება სკ-ის 186-ე მუხლის დანაწესებს.

III. სასამართლო მსჯელობის შეჯამება

გარდა ზემოთ აღნიშნული კანონისა, საქართველოში მოქმედებს „საავტომობილო ტრანსპორტის შესახებ“ კანონი, რომელიც მიღებულ იქნა 04/04/1995 წელს და დღესაც მოქმედია. 17/07/2009 წელს კანონში განხორციელდა ცვლილება და მას დაემატა 9¹ მუხლი (სახელწოდებით „მექანიკურ სატრანსპორტო საშუალებაზე საკუთრების უფლების წარმოშობა“), რომლის თანახმადაც „საქართველოს კონსტიტუციით გათვალისწინებული გამონაკლისების გარდა, მექანიკურ სატრანსპორტო საშუალებაზე პირის საკუთრების უფლების წარმოშობა იურიდიულ ძალას იძენს საჯარო სამართლის იურიდიულ პირში – საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს მომსახურების სააგენტოში რეგისტრაციის მომენტიდან.“ მეტიც, კანონპროექტის განმარტებით ბარათში მისი მიღების მიზეზად მითითებულია შემდეგი: „კანონპროექტით მექანიკური სატრანსპორტო საშუალებაზე საკუთრების უფლების შექმნა იურიდიულ ძალას იძენს საჯარო სამართლის იურიდიულ პირში - საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს მომსახურების სააგენტოში რეგისტრაციის მომენტიდან, რითაც მაქსიმალურად აღმოიფხვრება ისეთი შემთხვევები, როდესაც ხორციელდება მექანიკური სატრანსპორტო საშუალების გასხვისება, თუმცა ეს არ არისახება თავად მექანიკური სატრანსპორტო საშუალების სარეგისტრაციო ჩანაწერებში, რაც ხშირ შემთხვევაში წარმოშობს მრავალ სამართლებრივ სირთულეებს, როგორც ახალი, ისე ძველი მესაკუთრისათვის.“ [https://info.parliament.ge/file/1/BillReviewContent/83660?]. „ნორმატიული აქტების შესახებ“

კანონის 7 VIII და სკ-ის 2 II მუხლების თანახმად ისე ჩანს, რომ „საავტომობილო ტრანსპორტის შესახებ“ კანონის მე-9¹ მუხლს უპირატესობა უნდა მინიჭებოდა სკ-ის 186-ე მუხლთან შედარებით (როგორც უფრო ახალ და სპეციალურ კანონს). თუმცა, უზენაესმა სასამართლომ „საავტომობილო ტრანსპორტის შესახებ“ კანონი საერთოდ არ გამოიყენა და არც ის დაასაბუთა, თუ რატომ არ გაითვალისწინა კანონის მე-9¹ მუხლის დანაწესი.

გოჩა ოყრეშიძე

► 10 - 10/2020

კანონის უკუქცევის ძალა

საჯარო სამართალში შესაძლებელია ახალი კანონის მოქმედება გავრცელდეს ძველი კანონის საფუძველზე წარმოშობილ ურთიერთობებზე, რომლებიც არ დასრულებულა და კვლავ გრძელდება.

(ავტორის სახელმძღვანელო წინადადება)

ნორმატიული აქტების შესახებ კანონის 24-ე მუხლი

საქართველოს უზენაესი სასამართლოს 2007 წლის 21 ივნისის გადაწყვეტილება № ბს-21-21(კ-07)

I. ფაქტობრივი გარემოებები

მოსარჩელეს (ყოფილი პროკურორი) დანიშნული ჰქონდა სამიდლეშიო პენსია, რომელიც უთანაბრდებოდა მოქმედი პროკურორის ხელფასს. 23/12/2005 წელს კანონში განხორციელებული ცვლილების შედეგად მოსარჩელეს სამიდლეშიო პენსია შეეცვალა ყოველთვიური კომპენსაციით, რამაც შეამცირა თვიური საპენსიო ოდენობა. მოსარჩელემ სარჩელით მიმართა სასამართლოს სოციალური დაზღვევის ერთიანი სახელმწიფო ფონდის მიმართ და მოითხოვა პენსიის თავდაპირველი ოდენობის დაკისრება. მოსარჩელის განმარტებით მოხდა კა-

ნონისათვის უკუძალის უკანონოდ მინიჭება, რამაც გააუარესა მისი სამართლებრივი მდგომარეობა. მოპასუხემ მოთხოვნა არ ცნო. პირველი ინსტანციის სასამართლომ სარჩელის დაკმაყოფილებაზე უარი განაცხადა. საქალაქო სასამართლომ აღნიშნა, რომ კანონისთვის უკუძალის მინიჭების აკრძალვა, როგორც ეს გათვალისწინებულია სკ-ის მე-6 მუხლში, მოქმედებს მხოლოდ კერძო სამართლებრივ ურთიერთობებში და მისი გავრცელება საჯარო სამართლის - ადმინისტრაციულ კანონმდებლობაზე არ იყო დაშვებული. თუმცა მოთხოვნა დააკმაყოფილა სააპელაციო სასამართლომ, რომელმაც გააუქმა ქვედა ინსტანციის სასამართლოს გადაწყვეტილება. სააპელაციო სასამართლომ მიიჩნია, რომ კანონის ცვლილება არ მიემართებოდა უკვე დანიშნულ საპენსიო ანაზღაურებას და იგი მხოლოდ მომავალში ცვლიდა მისაღები კომპენსაციის ოდენობას.

II. სასამართლო მსჯელობის შეჯამება

უზენაესმა სასამართლომ სოციალური დაზღვევის ერთიანი სახელმწიფო ფონდის საკასაციო საჩივარი დიდი პალატის შემადგენლობით განიხილა და დააკმაყოფილა. შესაბამისად, „საერთო სასამართლოების შესახებ“ ორგანული კანონის 17 V მუხლის თანახმად გადაწყვეტილებით დადენილ ნორმათა სამართლებრივ შეფასებას სავალდებულო ძალა აქვს საერთო სასამართლოებისათვის. სასამართლომ განმარტა, რომ „ნორმატიული აქტების შესახებ“ კანონის 47-ე მუხლით პარლამენტი უფლებამოსილია კანონს მიანიჭოს უკუძალა, გარდა იმ შემთხვევისა, როცა კანონი „ამძიმებს პასუხისმგებლობას“ („ნორმატიული აქტების შესახებ“ კანონი ძალადაკარგულად იქნა ცნობილი 01/01/2010 წლიდან, როცა ძალაში შევიდა კანონის ახალი რედაქცია. მოქმედი კანონი კანონის უკუძალის საკითხს აწესრიგებს 24-ე მუხლში). საკასაციო სასამართლოს განმარტებით საპენსიო ოდენობის ზედა ზღვარის შეზღუდვა არ წარმოადგენს პასუხისმგებლობის დამძიმებას. სასამართლომ განმარტა, რომ ერთმანეთისგან განსხვავდება საჯარო და კერძო სამართალი, ადმინისტრაციული სამართალი კი